

Evropska
komisija

Nasveti za ponudnike izobraževanj

Evropsko izobraževanje v pravosodju

Europe Direct je služba za pomoč pri iskanju odgovorov
na vprašanja v zvezi z Evropsko unijo.

Brezplačna telefonska številka (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Informacije so brezplačne, kakor tudi večina klicev (nekateri operaterji,
telefonske govornice ali hoteli lahko klic zaračunajo).

Tiskana izdaja ISBN 978-92-79-60799-8 doi:10.2838/740169 DS-02-16-109-SL-C

PDF ISBN 978-92-79-54933-5 doi:10.2838/85980 DS-02-16-109-SL-N

Evropska komisija – Generalni direktorat za pravosodje in potrošnik

Veliko dodatnih informacij o Evropski uniji je na voljo na internetu.

Dostop je mogoč na strežniku Europa (<http://europa.eu>).

Luxembourg: Urad za publikacije Evropske unije, 2016

Fotografija na naslovnici © Sondem – Fotolia / © Africa Studio – Fotolia

© Evropska unija, 2016

Reprodukcija je dovoljena z navedbo vira.

Politiko ponovne uporabe dokumentov Evropske komisije ureja Sklep 2011/833/EU (UL L 330, 14.12.2011, str. 39).

Za uporabo ali reprodukcijo fotografij, za katere EU nima avtorskih pravic, je treba za dovoljenje zaprositi neposredno imetnika ali imetnike avtorskih pravic.

Kazalo

Uvod.....	2
1. Priprava izobraževalnih dejavnosti in izvajalcev izobraževanj.....	3
a. Ponudba izobraževanj, ocena potreb in izobraževalni cilji.....	3
b. Imenovanje izvajalcev izobraževanj.....	4
c. Lokacija, čas, trajanje in pogostost programov izobraževanja.....	4
d. Obveščanje.....	5
2. Izvajanje izobraževalnih dejavnosti.....	5
a. Teme izobraževanj.....	5
b. Vrste izobraževalnih dejavnosti.....	5
c. Metodologija izobraževanja.....	6
d. Medstrokovno izobraževanje.....	7
3. Naknadno spremljanje izobraževalnih dejavnosti (evalvacija, širjenje vsebine).....	9
4. E-učenje.....	10
5. Čezmejne izobraževalne dejavnosti.....	12
a. Izobraževanje v živo.....	12
b. Izmenjave.....	12
c. Jezikovne težave.....	13
6. Izobraževanje o pravnem jeziku.....	14
Priloga: Dodatni priporočeni dokumenti.....	16

Uvod

Evropsko izobraževanje v pravosodju je pomemben del vzpostavljanja evropskega območja pravice, ki temelji na pravosodnem sodelovanju in vzajemnem zaupanju. Praktični nasveti, navedeni v tem dokumentu, so bili razviti na podlagi dragocenih prispevkov članov strokovne skupine Komisije za evropsko izobraževanje v pravosodju za leto 2015, ki jo sestavljajo izkušeni delavci na področju izobraževanja v pravosodju iz različnih pravnih strok in jurisdikcij. Ta dokument je namenjen osebam, ki zagotavljajo izobraževanje pravnim strokovnjakom (med drugim sodnikom, tožilcem, odvetnikom, notarjem, sodnemu osebju in sodnim izvršiteljem). Vsebuje nasvete o najboljši pripravi, izvajanju in naknadnem spremljanju izobraževalnih dejavnosti ter specifične primere. Velika pozornost je namenjena zlasti izobraževalnim dejavnostim, povezanim s pravom EU, vendar mnoga priporočila veljajo tudi za izobraževanje na drugih pravnih področjih.

Nasveti iz tega dokumenta so rezultat poglobljenih razprav z ustreznimi deležniki po EU. Dokument bo preveden v vse jezike, ki se govorijo v vseh državah članicah EU. Na podlagi sporočila Komisije iz leta 2011 z naslovom „Vzpostavljanje zaupanja v pravosodni sistem celotne EU: nova razsežnost evropskega izobraževanja v pravosodju“ so se začele izvajati številne dejavnosti, ki so povzročile napredek evropskega izobraževanja v pravosodju. Podrobneje so opisane v Prilogi.

1. Priprava izobraževalnih dejavnosti in izvajalcev izobraževanj

a. Ponudba izobraževanj, ocena potreb in izobraževalni cilji

Izobraževanje je treba nuditi vsem strokam v pravosodnem sistemu.

Na voljo mora biti izobraževanje o različnih temah. Izobraževalne potrebe je treba redno evalvirati, teme pa se morajo razvijati, da sledijo spremembam v zakonodaji in sodni praksi. Pomembno je, da je na voljo izobraževanje tako o pravnem znanju kot o specifičnih veščinah (kot je na primer komunikacija v sodni dvorani), odzivnosti na razvoj družbe (kot je na primer versko okolje ali nove aplikacije IT, npr. spletne dražbe) in spretnostih upravljanja (kot so upravljanje primerov, časa in sodišča, odgovarjanje na zahteve medijev in upravljanje vsebine orodij IT sodišča).

Pred oblikovanjem programa izobraževanja:

- **je treba oceniti izobraževalne potrebe.** Individualne potrebe je treba uravnovesiti s sistemskimi funkcionalnimi in organizacijskimi potrebami. V pomoč pri opredeljevanju izobraževalnih potreb, ki jih je treba obravnavati, so lahko evalvacije preteklih izobraževalnih dejavnosti;
- **je treba opredeliti učne potrebe in izobraževalne cilje** (vključno za specifične ciljne skupine, tudi če so majhne). S tem se zagotovi, da programi izobraževanja izpolnjujejo vse ustrezne potrebe (npr. majhne skupine za izobraževanje na področju veščin, večje skupine za izobraževanje o pravnem znanju).

Ocena individualnih potreb

Spodbujati je treba razprave in izmenjave med delavci v pravni stroki in osebami, ki so vključene v zasnovano in izvajanje izobraževanja o pravu EU. So pomemben vir informacij in navdiha, zato jih je treba dejavno spodbujati. To se lahko doseže z uporabo:

- individualnih razgovorov s strokovnjaki ciljne skupine;
- anket, ki se redno izvajajo (in se osredotočajo na pravne strokovnjake, ki se izobražujejo, druge delavce v pravni stroki, ki sodelujejo z njimi, in/ali civilno družbo), da se pomagajo evalvirati vrzeli v trenutni ponudbi izobraževanj;
- spletnih obrazcev, v katerih lahko pravni strokovnjaki, upravitelji/vodje/glavne sodne sluge sodišča/tožilstva, organi, ki zastopajo pravno stroko, in ustrezna strokovna združenja navedejo, katere teme mora izobraževanje zajemati.

Ocena organizacijskih in funkcionalnih potreb (primer)

Ponudniki izobraževanj v pravosodju morajo zagotoviti, da se izobraževanje, potrebno za izvajanje projektov, povezanih z reformo pravosodnih sistemov ali strategijami za izboljšanje sodnih storitev, pravočasno organizira. Povezati se morajo z nacionalnimi organi, odgovornimi za reformo pravosodnega sistema, in jih že dovolj zgodaj vnaprej vključiti.

Učinkovit način za ocenjevanje izobraževalnih potreb je, da se uvedejo opisi položajev, ki jih zasedajo pravni strokovnjaki, v katere se vključijo njihove odgovornosti in naloge. Ti opisi se lahko analizirajo, da se opredelijo izobraževalne potrebe za vsak položaj. Če se izvedejo take analize, je treba posebno pozornost nameniti specifičnim nalogam, ki so povezane z instrumenti prava EU in s čezmejnimi pravosodnim sodelovanjem.

Čezmejno izobraževanje

Ponudniki izobraževanj morajo zastaviti realne cilje za razvoj izobraževanja o pravu EU. Sodelovati morajo z drugimi ponudniki izobraževanj iz drugih držav članic. Določijo lahko posebno osebje, ki je odgovorno za krepitev kontaktov na ravni EU in nadzor izvajanja strategije za razvoj izobraževanja. Nadzorujejo lahko dejavnosti, ki so potrebne za doseganje teh ciljev vsako leto.

Dodatne informacije

Za primere [dobrih praks ocenjevanja izobraževalnih potreb](#) glej informativne preglede na evropskem portalu e-pravosodje¹.

b. Imenovanje izvajalcev izobraževanj

Izvajalci izobraževanj morajo imeti poglobljeno znanje o temah ter dobro razumeti naloge udeležencev izobraževanj in pravno kulturo, iz katere izhajajo. Pričakuje se, da imajo dobre komunikacijske in pedagoške spretnosti. Izvajalci izobraževanj morajo biti predvsem delavci v pravni stroki, da lahko razumejo delovni zorni kot udeležencev izobraževanj ter zagotovijo praktične nasvete in dragocene povratne informacije. Koristna je lahko tudi vključitev akademikov, na primer pri predstavitvi nove zakonodaje, ki jo je treba predstaviti v pravi luči zaradi pomanjkanja sodne prakse, kar je odvisno od teme izobraževanja.

Na splošno morajo biti izvajalci izobraževanj pripravljeni, da sami spremljajo izobraževanje, zlasti v zvezi z umetnostjo in veščino izobraževanja drugih. Tako se bodo naučili, kako naj zagotovijo dejavno sodelovanje vseh udeležencev izobraževanj. Če delajo v majhnih skupinah, jih je treba poučiti o spodbujanju.

c. Lokacija, čas, trajanje in pogostost programov izobraževanja

Pri času in lokaciji programov izobraževanja je treba upoštevati delovne zahteve udeležencev izobraževanj. Izobraževalne dejavnosti potekajo zlasti na lokalni, regionalni in nacionalni ravni držav članic. Če se programi izobraževanja organizirajo na ravni EU, udeleženci pa so iz različnih držav, morajo vključevati tudi izobraževanje na decentraliziranih lokacijah.

Povezati je treba ločene, a tematsko povezane izobraževalne dejavnosti, da se ustvarijo sinergije (izvajajo se na primer ob istem času na isti lokaciji, da se lahko udeleženci med odmori družijo in izmenjujejo ideje ali da se lahko izvajalci izobraževanj zamenjajo).

Programi izobraževanja je treba ponoviti, če jih mora opraviti veliko strokovnjakov. Uporabijo se lahko tudi spletne pododdaje in oddaje, da se doseže večje število ljudi.

Dodatne informacije

Za primere obsežnih svežnjev za zagotavljanje obsežnega izobraževanja o novih pravnih instrumentih glej informativne preglede na evropskem portalu e-pravosodje²:

- [primer iz Romunije](#),
- [primer iz Francije](#),
- [primer iz Akademije za evropsko pravo \(ERA\)](#).

¹ https://e-justice.europa.eu/content_good_training_practices-311-en.do#n01.

² https://e-justice.europa.eu/content_good_training_practices-311-en.do#n01.

d. Obveščanje

Ponudniki izobraževanj morajo zagotoviti, da informacije o programih izobraževanja dosežejo vse ciljne strokovne delavce **več mesecev vnaprej**. Ciljni skupini se mora zagotoviti preprost dostop do informacij, vključno prek evropske platforme za izobraževanje³. Ponudniki izobraževanj so odgovorni za oglaševanje svojih izobraževalnih dejavnosti in seznanitev ciljne skupine z njenimi izobraževalnimi potrebami.

Za spodbujanje delavcev v pravni stroki, naj se udeležijo izobraževanja o pravu EU, je treba posebno pozornost nameniti opisu izobraževalnih seminarjev, da:

- se obravnava razmerje med notranjim pravom in pravom EU;
- se v opisu vsebine izobraževanja jasno navede, kako pomembno je pravo EU za delo strokovnjaka.

2. Izvajanje izobraževalnih dejavnosti

a. Teme izobraževanj

Programi izobraževanja v pravosodju za delavce v pravni stroki se ne smejo osredotočati le na znanje o pravu, temveč morajo vključevati tudi **razvoj pravnih veščin in številnih nepravniških veščin**, da se zagotovi večja odprtost za sodobno družbo.

Ker se **količina in pomembnost prava EU** stalno povečujeta, morajo institucije za izobraževanje v pravosodju še naprej prilagajati svoje programe izobraževanja, izobraževalne dejavnosti in metodologije izobraževanja, vključno z izobraževanjem, povezanim z Listino Evropske unije o temeljnih pravicah. Pravo EU je treba vključiti v izobraževanje o notranjem pravu, poučevati pa ga je treba na praktičen način. Vključiti ga je treba zlasti v začetno strokovno izobraževanje, kadar koli je potrebno znanje o pravu EU.

Dodatne informacije

Za primere [dobrih praks inovativnih učnih načrtov ali izobraževalnih načrtov](#) glej informativne preglede na evropskem portalu e-pravosodje⁴.

b. Vrste izobraževalnih dejavnosti

Izobraževalne dejavnosti je treba izbrati na podlagi njihove zmogljivosti za najboljšo obravnavo opredeljenih izobraževalnih potreb. E-učenje se lahko uporablja za prenos znanja. Izobraževanje v živo je potrebno pri zapletenih pravnih konceptih in sodni praksi višjih sodišč o teh konceptih, saj interakcija olajšuje njihovo razumevanje. Izobraževanje v živo je zagotovo zelo primerno za razvoj veščin in vedenja.

Pri **izobraževanju v živo** so udeleženci in izvajalci izobraževanj v istem prostoru. Zelo učinkovito je zlasti za spodbujanje vzajemnega zaupanja med udeleženci različne narodne pripadnosti.

E-učenje pomeni uporabo elektronskih medijev ter informacijskih in komunikacijskih tehnologij pri izobraževanju in usposabljanju. Vključuje številne vrste medijev, ki zagotavljajo besedila, zvok, slike, animacije in pretok videoposnetkov,

³ Platforma bo kmalu na voljo na evropskem portalu e-pravosodje na področju, namenjenem izobraževanju.

⁴ https://e-justice.europa.eu/content_good_training_practices-311-en.do#n02.

ter tehnološke aplikacije in procese za računalniško podprto učenje ter učenje z lokalnim intranetom/ekstranetom in spletno učenje. Več informacij o e-učenju vsebuje 4. del tega dokumenta.

Ena od pogostih opredelitev **kombiniranega učenja** navaja strukturirane priložnosti za učenje, ki uporabljajo več kot eno učno ali izobraževalno metodo, v učilnici ali zunaj nje. Ta opredelitev vključuje različne metode za olajševanje učenja (predavanje, razprava, vodene vaje, branje, igre, študija primera, simulacija), različne metode izvajanja (v živo v učilnici ali prek računalnika), različno časovno načrtovanje (sinhrono ali asinhrono) in/ali različne ravni vodenja (individualno, z učiteljem veččin ali strokovnjakom oziroma skupinsko/socialno učenje).

Glavne prednosti te kombinacije izobraževalnih metod so:

- koordinatorji seminarjev učenja na daljavo lahko zagotovijo, da udeleženci usvojijo enako raven znanja, da so lahko na srečanjih v živo dejavnejši pri praktični uporabi in izmenjavi izkušenj;
- gradiva in digitalno učno okolje so dlje na voljo;
- seminar v okviru e-učenja se lahko izvaja samostojno ne glede na individualne urnike.

Izmenjave delavcem v pravni stroki omogočajo, da so priča vsakodnevnim praksam tujih kolegov, s čimer obogatijo svoje prakse, izboljšajo znanje o drugih pravosodnih sistemih ter na koncu izboljšajo zaupanje v čezmejne postopke. Več informacij o tem vsebuje 5. del tega dokumenta.

c. Metodologija izobraževanja

Ljudje se ne učimo zgolj v učilnicah ali drugih formalnih učnih okoljih. Učenje v veliki meri poteka tudi v socialnem (ob interakciji in sodelovanju z drugimi) in neformalnem okolju (med delom ter opravljanjem nalog in dejavnosti)⁵.

Učenje skozi prakso v formalnem izobraževalnem okolju

Izobraževalne institucije oblikujejo, razvijajo in izvajajo predvsem formalne izobraževalne dejavnosti, ki jih je treba uskladiti z vsakodnevnim delom udeležencev izobraževanj. To pomeni, da se morajo izobraževalne dejavnosti in seminarji osredotočati na prakso. Teoretično znanje se mora na primer kombinirati s poučevanjem in praktičnimi nalogami o tem, kako ga uporabljati v praksi. To velja tudi za vsebino, povezano s pravom EU.

V praksi to pomeni, da morajo ponudniki izobraževanj:

- i) prilagoditi izobraževalne metode potrebam različnih vrst udeležencev;
- ii) kot izvajalce izobraževanj/učitelje vključiti delavce v pravni stroki, ki so iz iste stroke kot udeleženci;
- iii) zagotoviti dejavno sodelovanje udeležencev pri večini svojih izobraževalnih dejavnosti;
- iv) uporabljati (inter)aktivne izobraževalne metode, npr. študije primerov, simulacije, igranje vlog, simuliran proces na pritožbenem sodišču itd.;
- v) proučiti možnost uporabe igralcev, čeprav to ni vedno potrebno, saj lahko udeleženci igrajo različne vloge in prevzamejo različne položaje;
- vi) poudariti praktične veščine, vključno s komunikacijskimi spretnostmi in spretnostmi priprave besedil, ter uporabo virov IT in spletnih virov;
- vii) nuditi različne izobraževalne metode, ki združujejo teorijo in prakso (sodno prakso);
- viii) uporabljati študije primerov, ki so povezane s poklicno prakso ciljne skupine, vključno s primerjalnimi študijami primerov;
- ix) uporabljati majhne skupine in/ali razdeliti slušatelje v majhne skupine;
- x) zagotavljati številne različne zorne kote, npr. zorni kot predstavnika drugega pravnega poklica, zdravnika ali ekonomista;
- xi) vključiti obiske drugih ustreznih institucij;
- xii) poučevati pravo EU tako, da vsak strokovni delavec meni, da je koristno za njegov poklic;

⁵ Glej na primer: <https://www.youtube.com/watch?v=t6WX11iqmg0>.

- xiii) omogočiti dovolj časa za razpravo in pridobivanje povratnih informacij od udeležencev, zagotoviti, da udeleženci razumejo gradivo, ki so ga dobili med izobraževanjem, in zagotoviti strukturirane povratne informacije;
- xiv) zagotoviti, da formalne izobraževalne dejavnosti vključujejo idejo *učenja skozi prakso*, ustvarjajo varno učno okolje in udeležencem omogočajo izmenjavo mnenj in izkušenj ter medsebojno učenje brez zunanje nadzora ali vmešavanja.

Učenje skozi prakso v socialnem in neformalnem izobraževalnem okolju

Izobraževalne institucije so lahko in morajo biti vključene v oblikovanje in razvoj (ter tudi izvajanje) socialnih in neformalnih izobraževalnih dejavnosti, na primer na delovnem mestu. To lahko storijo tako, da zagotovijo učna orodja, ki se lahko uporabljajo na delovnih mestih (učenje ob pravem času, ki se zagotavlja digitalno). Za več informacij glej 4. del tega dokumenta.

Druga metoda, ki se trenutno uporablja zlasti pri programih izobraževanja za razvoj vodstva, je praktično opazovanje. Osebe se med izvajanjem določenih nalog opazujejo, nato pa prejmejo povratne informacije.

Pri začetnem izobraževanju izvajalec izobraževanja in usposabljanja na delovnem mestu olajšuje učenje na delovnem mestu. Na primer na Nizozemskem izobraževanje in usposabljanje na delovnem mestu sestavlja približno 70 % programa začetnega izobraževanja. Preostalih 30 % sestavljajo kratki izobraževalni seminarji, ki se redno organizirajo v izobraževalnem centru.

Pripravijo se lahko smernice za izvajalce izobraževanja in usposabljanja na delovnem mestu, ki jim bodo v pomoč pri oblikovanju programov izobraževanja, prilagojenih posameznemu udeležencu izobraževanja. Teoretični in praktični seminarji in naloge se lahko kombinirajo z analizo, kako udeleženec izobraževanja opravlja naloge na delovnem mestu, in sicer na podlagi opazovanja videoposnetkov.

Dodatne informacije

Za primere [dobrih praks inovativne metodologije izobraževanja](#) glej informativne preglede na evropskem portalu e-pravosodje⁶ in [ta primer učenja skozi prakso](#), ki se uporablja v Nemčiji za izobraževanje o pravosodnem sodelovanju in notranjem pravu drugih držav članic EU⁷.

d. Medstrokovno izobraževanje

Medstrokovno izobraževanje je lahko občutljiva tema, kar je odvisno od nacionalne kulture delavcev v pravni stroki, ki so vključeni v izobraževanje, in od različnih pravnih strok, saj nekatere z večjim zaupanjem delijo izkušnje s svojimi vrstniki. Kljub temu je lahko medstrokovno izobraževanje koristno. Ne sme se obravnavati kot samodejni vir dodane vrednosti, saj je bolj ciljno usmerjena možnost, ki izboljšuje razumevanje različnih vlog in omejitev ter omogoča skupno razumevanje skupnih orodij, tudi pravnih instrumentov EU.

Na pravosodnih področjih, na katerih je določeno **nepravosodno znanje** koristno za boljšo uporabo prava, skupne izobraževalne dejavnosti omogočajo udeležencem, da izkoristijo različne strokovne izkušnje drugih udeležencev. Tako bi lahko na primer pri izobraževanju o zakonu o stečaju podjetij sodniki izkoristili izkušnje odvetnikov in računovodij, specializiranih za likvidacijo, na področju gospodarstva.

Kadar je to ustrezno glede na izobraževalne potrebe, ki se obravnavajo, lahko izobraževalne dejavnosti, ki vključujejo **različne pravne stroke**, prispevajo k boljšemu razumevanju različnih vlog in omejitev, s katerimi se srečujejo drugi strokovnjaki. Tako lahko udeleženci bolje razumejo, zakaj se med sodnim postopkom drugi poklici vedejo na določen način in koliko maneverskega prostora imajo. Poleg tega imajo priložnost, da pridobijo povratne informacije o tem, kako njihovo vedenje dojemajo druge pravne stroke. V tem okviru so še posebej učinkoviti simulirani sodni procesi za vajo in simulacije, saj lahko udeleženci zamenjajo svojo vlogo ali pa simulirajo resničnost, tako da za igranje določene vloge uporabijo strokovne delavce iz ustrezne stroke. Poletne šole so še en dober primer medstrokovnega izobraževanja.

⁶ https://e-justice.europa.eu/content_good_training_practices-311-en.do#n03.

⁷ <https://e-justice.europa.eu/fileDownload.do?id=48edbde5-74f2-4bea-a969-f1c8c31d3aa5>.

Skupne izobraževalne dejavnosti lahko omogočijo tudi razpravo o sodnih odločbah med sodstvom in njegovimi „uporabniki“, ne da bi se bilo treba bati postopkovnih posledic ali omejitev. Sodnikom omogočajo, da razpravljajo o razlogih za niz odločb in s tem izboljšajo razumevanje drugih strok v zvezi s tem, kako bi se lahko sodne odločbe razvijale v prihodnje.

Zato morajo programi izobraževanja vključevati priložnosti za izvajanje skupnih izobraževalnih dejavnosti za različne pravne strokovnjake, bodisi kot izvajalce izobraževanj bodisi kot udeležence. Da se zagotovi izpolnjevanje izobraževalnih potreb vseh ciljnih slušateljev, morajo ponudniki in izvajalci izobraževanj iz vseh obravnavanih strok sodelovati pri zasnovi in izvajanju medstrokovnih izobraževalnih dejavnosti.

Čeprav pravni strokovnjak iz nekaterih držav članic neradi sodelujejo pri skupnih izobraževalnih dejavnostih, je njihova nepripravljenost manj izrazita pri čezmejnih izobraževalnih dejavnostih. Njihova nepripravljenost se lahko zmanjša tudi z menjavanjem plenarnega izobraževanja in izobraževanja v delovnih skupinah, razdeljenih po stroki, pri čemer so v središču specifične potrebe vsake stroke.

Dodatne informacije

Za primere zagotavljanja izobraževanja različnih delavcev v pravni stroki glej informativne preglede na evropskem portalu e-pravosodje:

- [primer iz Bolgarije](#),
- [primer iz Anglije in Walesa](#),
- [primer iz Italije](#)⁸.

⁸ https://e-justice.europa.eu/content_good_training_practices-311-en.do#n01.

3. Naknadno spremljanje izobraževalnih dejavnosti (evalvacija, širjenje vsebine)

Ocenjevanje izobraževalne dejavnosti mora zajemati tri vidike, in sicer zadovoljstvo udeležencev, izboljšanje znanja in veščin udeležencev ter učinek na njihovo prakso.

Udeleženci morajo za vse izobraževalne dejavnosti, ki so se jih udeležili, izpolniti **ocenjevalne vprašalnike**. To omogoča evalvacijo izvedenega izobraževanja in je oblika nadzora kakovosti. Ocenjevalni vprašalniki morajo uporabljati enako evalvacijsko metodo za čim več izobraževalnih dejavnosti, da se omogoči preprosta primerjava rezultatov. Vprašanja morajo biti zasnovana tako, da je jasno, kako je treba obravnavati zadevo, če udeleženci kritizirajo določene elemente (ne sme se na primer zastaviti vprašanje: „Ali je izobraževanje trajalo dovolj dolgo – da/ne?“, temveč vprašanje: „Ali je bilo izobraževanje prekratko/dovolj dolgo/predolgo?“).

Informacije, ki se uporabljajo za evalvacije, ne smejo biti omejene na ocene udeležencev, saj te obravnavajo le vidike, ki jih je mogoče opazovati. **Druge evalvacijske metode** so povratne informacije udeležencev in izvajalcev izobraževanj (ki se pridobijo bodisi neformalno prek razprav ali formalno pri poročanju ob koncu vsake izobraževalne dejavnosti ali prek spletnih seminarjev/vprašalnikov), samoevalvacije, ki jih opravijo izvajalci izobraževanj, ter medsebojni strokovni pregledi kakovosti zasnove in vsebine izobraževanja.

Rezultate evalvacije je treba deliti in evalvirati/analizirati v sodelovanju z izvajalci izobraževanj, če so negativni.

Poleg tega je treba v določenem obdobju po izobraževanju oceniti **učinek izobraževanja na vsakodnevno delo udeležencev**, če se lahko razumno pričakuje, da so udeleženci opravljali delo v zvezi s številnimi ustreznimi primeri. Evalvacija v tej fazi je ključna, saj je glavni cilj izobraževanja vplivati na vsakodnevno delo udeleženca izobraževanja. Udeležencem se lahko na primer zastavijo vprašanja o tem, v koliko primerih so uporabili naučeno, kako pogosto so uporabili predloge ali proučili sodno prakso, ki so jo dobili med izobraževanjem, ter ali so izobraževali sodelavce oziroma neformalno širili svoje novo znanje/veščine. Da se pridobi zadostno število odgovorov, je treba vzpostaviti strategijo, s katero se nekdanje udeležence spodbudi, da v tej poznejši fazi zagotovijo povratne informacije. Najuspešnejša strategija za pridobivanje informacij je, da se o njej vnaprej sprejme dogovor z udeleženci. Ena možna metoda je vzpostavitev velike osnovne skupine udeležencev, ki bodo odgovorili na naknadna vprašanja od šest mesecev do dve leti po izobraževanju. Druga možna metoda je imenovanje kontaktnih oseb na pravnih institucijah, iz katerih prihajajo strokovnjaki. Te kontaktne osebe bodo zbirale rezultate ocenjevalnih vprašalnikov in jih redno pošiljale ustreznim ponudnikom izobraževanj.

Rezultati **evalvacij programa izobraževanja se morajo upoštevati pri izobraževalnem ciklu**, da se izboljša kakovost prihodnjih izobraževalnih dejavnosti ter povežejo izobraževalne potrebe z zagotavljanjem izobraževanja.

Dodatne informacije

Za primere [dobrih praks ocenjevanja izobraževalnih dejavnosti](#) glej informativne preglede na evropskem portalu e-pravosodje⁹.

⁹ https://e-justice.europa.eu/content_good_training_practices-311-en.do#n05.

4. E-učenje

Uporabnost e-učenja

Izobraževanje, ki temelji na tehnologiji, ima lahko več prednosti. Z njim se lahko doseže več udeležencev, lahko je stroškovno učinkovitejše od izobraževanja v živo, ustreza natrpanim urnikom delavcev v pravni stroki in ustreza alternativnemu učnemu slogu. Stalno ga je treba posodabljati.

Zato morajo ponudniki na najboljši način uporabljati nove tehnologije in razviti več projektov učenja na daljavo, da bodo učenje na daljavo vključili v splošno strategijo za izobraževanje v pravosodju.

Kljub temu se je treba zavedati, da kultura e-učenja v pravosodju ni razvita. Zato je bistveno, da so vsa orodja za e-učenje visoke kakovosti in da upoštevajo splošna metodološka priporočila za kakovostno izobraževanje. Na primer dokument v obliki.pdf sam po sebi ni orodje za e-učenje, čeprav je lahko del učne strategije. Podobno so spletne predstavitve v Powerpointu način širjenja izobraževalnega gradiva na okolju prijaznejši način, vendar niso zelo uporabne za osebe, ki se niso udeležile izobraževanja v živo.

Ponudniki izobraževanj morajo bolj vlagati v tehnologijo za e-učenje in izvajanje videokonferenc. Moduli e-učenja morajo potekati v obliki kratkih seminarjev. Uporabnikom morajo zagotavljati resnično interaktivno učno izkušnjo, ki se osredotoča na prakso. En primer tega je uporaba novih tehnologij (na primer kratkih videoposnetkov) za ustvarjanje čezmejnih praktičnih študij primerov na področju prava EU.

Orodja za e-učenje

Spletni seminar je predstavitev, predavanje, delavnica ali seminar, ki se prenaša prek interneta z uporabo programske opreme za izvajanje videokonferenc. Ključna značilnost spletnega seminarja je njegova interaktivnost, saj lahko slušatelji zastavljajo vprašanja in o predstavljenih informacijah razpravljajo z govornikom. V nasprotju je komunikacija prek spletnih oddaj le enosmerna in ne omogoča interakcije med govornikom in slušateljem. Spletni seminar se lahko po koncu da na voljo kot spletna oddaja.

Spletna pododdaja je zvočni posnetek/videoposnetek izobraževanja v živo. Na voljo je v digitalni obliki za prenos prek interneta. Osebam, ki se niso mogle udeležiti izobraževanja, omogoča, da ga poslušajo pozneje. Prav tako udeležencem omogoča, da osvežijo naučeno. Ker se lahko spletne pododdaje zlahka širijo, se lahko z izobraževanjem doseže širša javnost. Spletne pododdaje se lahko uporabijo za izobraževalne dejavnosti z omejeno interakcijo in skupinskim delom. Interaktivnost je omejena.

Prosto dostopen spletni učni program za vse (MOOC) je seminar, ki je na voljo brezplačno zelo velikemu številu oseb, zagotavlja pa se v obliki videoposnetkov in vaj. Običajno vključuje interakcijo s profesorji/govorniki in zaključno ocenjevanje. Običajno se lahko zahteva potrdilo o uspešnem zaključku, ki je lahko plačljivo. Prosto dostopne spletne učne programe, tudi o pravu EU, nudi več platform¹⁰.

¹⁰ Nekatere od glavnih platform za prosto dostopne spletne učne programe so:
Open Education Europa: <http://openeducationeuropa.eu/en/find/moocs>
OpenupEd: <http://www.openuped.eu/>
Coursera: <https://www.coursera.org/>
Moodle.net: <http://moodle.net/>
Open2study: <https://www.open2study.com/>
FUN (France Université Numérique): <http://www.france-universite-numerique.fr/juridique.html>
iversity: <https://iversity.org/>
Edx: <https://www.edx.org/course-list/allschools/law/allcourses>
Futurelearn: <https://www.futurelearn.com/courses/upcoming>
MOOC Francophone: <http://mooc-francophone.com/>.

Razvoj e-učenja

Ponudniki izobraževanj morajo preveriti, ali že obstaja spletno gradivo v drugih jezikih, ki bi ga morali, če obstaja, uporabiti kot izhodiščno točko za razvoj svojega izobraževalnega gradiva, pri čemer pa morajo upoštevati avtorske pravice in zaprositi za ustrezno dovoljenje.

Dovoljenja za brezplačno uporabo avtorskih del, kot jih zagotavlja platforma [Creative Commons](https://creativecommons.org/)¹¹, so uporabne za ponudnike izobraževanj, da zaščitijo svoje izobraževalno gradivo, pri čemer pa dovolijo, da se ponovno uporabi. Vendar taka dovoljenja omogočajo tudi drugim ponudnikom izobraževanj, da uporabijo gradivo.

Kako se učenje in orodja informacijske tehnologije dopolnjujejo

Izobraževanje je eno od orodij, ki je strokovnjakom na voljo za obravnavo uporabe prava EU in tujega prava v čezmejnih primerih. Druga oblika podpore je stalen, učinkovit dostop do zanesljivih informacij. Izobraževalne dejavnosti in razpoložljiva orodja informacijske tehnologije se morajo uporabljati skupaj. Delavci v pravni stroki, ki se udeležijo izobraževalnega dogodka, morajo biti na primer obveščeni o razpoložljivih orodjih informacijske tehnologije in praktičnih orodjih, ki so povezani s temo izobraževanja in na voljo. Podobno je treba orodja informacijske tehnologije povezati z razpoložljivimi možnostmi izobraževanja, instrumenti in najboljšimi praksami, da se pravnim strokovnjakom pomaga poglobiti znanje.

Področje, namenjeno izobraževanju, na evropskem portalu e-pravosodje vsebuje izobraževalno gradivo in gradivo za e-učenje ter je učinkovito orodje za nadaljnji razvoj in širjenje evropskega izobraževanja v pravosodju. Izvajalcem in ponudnikom izobraževanj je lahko v navdih, pravnim strokovnjakom pa zagotavlja priložnosti za učenje.

Več informacij:

Za primere [dobrih praks na področju e-učenja](#) glej prvih šest informativnih pregledov o inovativni metodologiji izobraževanja na evropskem portalu e-pravosodje¹².

¹¹ <https://creativecommons.org/>.

¹² https://e-justice.europa.eu/content_good_training_practices-311-en.do#n03.

5. Čezmejne izobraževalne dejavnosti

Čezmejne izobraževalne dejavnosti delavcem v pravni stroki iz različnih držav omogočajo, da se udeležijo istega dogodka. So zelo koristno orodje za spodbujanje vzajemnega zaupanja med delavci v pravni stroki iz različnih držav in za zagotavljanje neoviranih čezmejnih sodnih postopkov, če je dejavno sodelovanje del programa izobraževanja.

Čezmejne izobraževalne dejavnosti so še bolj dragocene, če so udeleženci množitelji, ki lahko naučeno delijo s sodelavci v svoji jurisdikciji.

a. Izobraževanje v živo

Čezmejne izobraževalne dejavnosti morajo obravnavati različne izobraževalne potrebe in pravna okolja udeležencev iz različnih jurisdikcij. Na primer študije primerov, ki se uporabljajo pri čezmejnem izobraževanju, morajo biti pomembne za vse prisotne iz različnih držav.

Čezmejne izobraževalne dejavnosti je treba strukturirati tako, da udeleženci pridobijo znanje o jurisdikcijah drugih udeležencev, kot o njih sami poročajo. Vključevati morajo dovolj časa za razprave o prednostih in slabostih različnih pristopov (ne le med odmori).

V okviru simuliranih sodnih procesov za vajo o čezmejnem pravosodnem sodelovanju se mladi delavci v pravni stroki iz različnih držav članic spodbujajo, da vadijo dejanski pravni dialog in proučijo možnost spodbujanja in izvajanja načela vzajemnega priznavanja in vzajemnega zaupanja.

Udeleženci izobraževanj v živo se lahko odločijo, da bodo ohranjali stike in tako ustvarili neformalno mrežo, ki je uporabna za reševanje vsakodnevnih čezmejnih težav. To velja zlasti, če je bilo izobraževanje namenjeno zelo specifičnim slušateljcem z visokim odstotkom čezmejnih primerov. Ponudniki izobraževanj lahko olajšujejo to mreženje z zagotavljanjem tehnične podpore (npr. z gostovanjem skupin na družbenih medijih za pretekle udeležence izobraževanj).

V primeru proračunskih ovir za organizacijo čezmejnih izobraževalnih dejavnosti je treba proučiti možnosti za povečanje proračuna, vključno z možnostmi zunanjega financiranja, finančnimi sredstvi EU¹³ in/ali sporazumi z drugimi institucijami.

Dodatne informacije

Za primere v zvezi z [izobraževalnimi orodji za spodbujanje pravilne uporabe prava EU in mednarodnega pravosodnega sodelovanja](#) glej informativne preglede na evropskem portalu e-pravosodje¹⁴.

b. Izmenjave

Čezmejne izmenjave omogočajo strokovnjakom iz različnih držav članic, ki se srečujejo z enakimi vrstami poklicnih izzivov, da sodelujejo ter spoznajo pravo v drugih državah članicah in praktične vidike uporabe prava EU ter instrumentov pravosodnega sodelovanja. To je pomembno za strokovno sodelovanje pri specifičnih čezmejnih primerih.

Izmenjave lahko vključujejo strokovnjake z različnimi profili in potekajo v različnih oblikah, kar je odvisno od izobraževalnih ciljev.

¹³ Na primer: http://ec.europa.eu/justice/grants1/programmes-2014-2020/justice/index_en.htm.

¹⁴ https://e-justice.europa.eu/content_good_training_practices-311-en.do#n04.

Izmenjave so lahko osredotočene na:

– delavce v pravni stroki, ki bodo pridobili praktično znanje o drugih pravosodnih sistemih ter evropskem pravu in pravu človekovih pravic prek neposrednega stika s strokovnimi delavci iz drugih držav ter izmenjave stališč in izkušenj. Ta ciljna skupina se lahko razdeli na:

- „pripravnike in novo imenovane pravne strokovnjake“, ki lahko pridobijo dodatne zamisli o načinu dela, se seznanijo z razlago in uporabo prava EU ter spodbujajo vzajemno razumevanje in vzajemno zaupanje, in
- „izkušene delavce v pravni stroki“, ki lahko razmišljajo o svojem delu, pridobijo dodatne zamisli na svojem specializiranem pravnem področju ter spodbujajo vzajemno razumevanje in zaupanje.

Programi izmenjav za izkušene delavce v pravni stroki morajo v čim večji meri upoštevati področje specializacije udeležencev;

– udeležence, ki bodo imeli priložnost, da spoznajo metodologije izobraževanja ter izobraževalna orodja in programe države gostiteljice in si s sodelavci izmenjujejo najboljše prakse;

– vodje v pravosodnih/pravnih sektorjih (npr. predsedniki sodišč, vodje tožilstev itd.), ki si bodo izmenjevali stališča in izkušnje ter izboljšali svoje spretnosti upravljanja.

Oblika izmenjav se lahko razlikuje po trajanju, številu udeležencev in metodologiji dela:

– Kratkoročne izmenjave udeležencem omogočajo, da pridobijo znanje o drugih pravosodnih sistemih ter si izmenjujejo izkušnje in sodne prakse s kolegi. Obstajajo različne oblike kratkoročnih izmenjav:

- Pri individualni izmenjavi gostujoči strokovni delavec spremlja kolega pri njegovem vsakodnevnem delu. Te izmenjave se lahko prilagodijo področju specializacije udeleženca.
- Pri skupinski izmenjavi se skupina udeležencev iz različnih držav članic EU udeleži uvodnega seminarja o pravnem sistemu države gostiteljice, ki mu sledi praktični program. To omogoča izmenjavo izkušenj iz zastopanih držav članic. Dvostranske skupinske izmenjave med sodišči/tožilstvi/odvetniškimi zbornicami itd. se lahko organizirajo za skupine delavcev v pravni stroki iz dveh držav članic, ki se soočata s podobnimi izzivi, imata podobne izkušnje ali pa poseben odnos.
- Za skupine udeležencev iz različnih držav se lahko organizirajo študijski obiski Sodišča Evropske unije ali Evropskega sodišča za človekove pravice (ESČP), Eurojusta in več institucij EU. So priložnost za izmenjavo strokovnih izkušenj ter hkrati za spoznavanje delovanja in postopkov institucije gostiteljice.

– Posameznikom se lahko ponudijo dolgoročne izmenjave na mnogih evropskih institucijah (na primer na Sodišču Evropske unije, ESČP in Eurojustu). V okviru teh izmenjav se udeleženci poglobijo v delo institucije gostiteljice.

Če takih izmenjav ne organizira mreža, lahko ponudniki izobraževanj najprej organizirajo eno ali dve izmenjavi s partnerskim ponudnikom izobraževanj iz druge države v okviru meddržavnega sporazuma o rokih in pogojih (stroških, vsebini itd.).

c. Jezikovne težave

Izvajalci izobraževanj in osebje, zaposleno pri ponudnikih izobraževanj, morajo izboljšati svoje jezikovne sposobnosti, da lahko izobražujejo večnacionalno skupino slušateljev iz različnih držav in organizirajo izobraževalne dejavnosti v okviru čezmejnega sodelovanja.

Pri čezmejnih izobraževalnih dejavnostih se mora uporabljati skupni jezik, ki ga razume večina ciljne skupine, ali zagotoviti visoko kakovostno tolmačenje, da se odpravijo jezikovne ovire za udeležbo.

Za izmenjave ali študijske obiske je lahko po drugi strani koristno, da se v državi gostiteljici določi kontaktna oseba. Ta kontaktna oseba lahko prevaja jezik države gostiteljice in jezik gosta. S tem se lahko zmanjša strah, da potencialni udeleženci ne bodo dovolj znali jezika. Lahko se najamejo tudi poklicni tolmači.

6. Izobraževanje o pravnem jeziku

Izobraževanje o pravnem jeziku mora biti na voljo vsem skupinam delavcev v pravni stroki (*študija Evropskega parlamenta iz leta 2011*), tudi članom sodnega osebja, ki imajo določene sodne pristojnosti in potrebujejo jezikovno izobraževanje.

Za pripravo izobraževanja o pravnem jeziku:

- ustvarite institucionalno okolje za upravljanje jezikovnega izobraževanja, tako da dodelite osebje in članom osebja dovolite, da na primer polovico enega dne na teden namenijo jezikovnemu izobraževanju;
- pred izobraževanjem testirajte znanje tujega jezika udeležencev, da realno ocenite njihovo raven znanja in ustrezno prilagodite izobraževalno vsebino.

Za izvajanje izobraževanja o pravnem jeziku:

- jezikovno izobraževanje zagotavljajte na regionalni ravni, čim bližje udeležencem (v lastnih prostorih, v domačem mestu, v prostorih lokalnih sodišč, v prostorih tožilstva), da se zlahka vključi v vsakodnevno rutino;
- jezikovno izobraževanje vključite v druge seminarje, na primer polovico dneva jezikovnega izobraževanja lahko namenite pomembnemu besedišču o temi seminarja;
- v sistem jezikovnih izobraževanj vključite nove člane sodstva, tako da izkoristite njihove obstoječe jezikovne sposobnosti (pridobljene zlasti v šoli ali na univerzi) in jih povabite, naj izobražujejo sodelavce v svoji instituciji (npr. v sodni palači);
- ne poskušajte naenkrat vzpostaviti redne in sistematske nove sheme (splošnega) jezikovnega izobraževanja, temveč začnite na majhni ravni z dvema ali tremi novimi dejavnostmi;
- ne vzemite volje potencialnim udeležencem, tako da jim ponudite dolgoročno jezikovno izobraževanje in jih prosite, naj se zavežejo k udeležbi programov izobraževanja, ki trajajo več mesecev, temveč začnite z nekaj izbranimi seminarji, da poženete sodelovanje v tek in spodbudite udeležence k nadaljnji udeležbi;
- udeležencev ne silite, naj govorijo pred skupino, če se počutijo neprijetno, temveč jih pustite, naj bodo pasivni, če jim je to ljubše (dejavno sodelovanje se mora razviti sčasoma in ob prvem občutku uspeha).

Več informacij:

Za primere dobrih praks glej informativne preglede na evropskem portalu e-pravosodje:

- [povezovanje usposabljanja o pravu EU in mednarodnem sodelovanju z izobraževanjem o pravnem jeziku v Španiji](#)¹⁵;
- [povezovanje usposabljanja o pravu EU in mednarodnem sodelovanju z izobraževanjem o pravnem jeziku na Češkem, Poljskem in Slovaškem](#)¹⁶.

Za izobraževalno gradivo o organizaciji jezikovnega izobraževanja glej priročnike Evropske mreže institucij za izobraževanje v pravosodju o besedišču mednarodnega sodelovanja v [civilnih zadevah](#)¹⁷ in [kazenskih zadevah](#)¹⁸.

Za glosarje in večjezične tezavre na evropski ravni glej ustrezno področje na [evropskem portalu e-pravosodje](#)¹⁹.

Za glosar učne terminologije v vseh jezikih EU glej ustrezno področje na [evropskem portalu e-pravosodje](#)²⁰.

¹⁵ <https://e-justice.europa.eu/fileDownload.do?id=24bc2afe-282e-4b2c-b773-5f55c7a9efb6>.

¹⁶ <https://e-justice.europa.eu/fileDownload.do?id=063cdace-9381-43eb-ba19-40f6f2c03ff9>.

¹⁷ https://e-justice.europa.eu/content_civil_law-254-sl.do#n05.

¹⁸ https://e-justice.europa.eu/content_criminal_law-255-sl.do#n05.

¹⁹ https://e-justice.europa.eu/content_glossaries_and_terminology-119-sl.do?init=true.

²⁰ https://e-justice.europa.eu/content_training_methodology-253-sl.do?init=true.

Priloga: Dodatni priporočeni dokumenti

Ta dokument temelji na delu, ki ga je leta 2015 opravila strokovna skupina Komisije za evropsko pravno izobraževanje, in nasvetih iz različnih drugih virov, ki so opisani v nadaljevanju.

V letih 2010 in 2011 je prva **skupina strokovnjakov Komisije za evropsko pravno izobraževanje razpravljala** o morebitnih temah politike evropskega izobraževanja v pravosodju in na ta način pomagala pripraviti sporočilo Komisije o evropskem izobraževanju v pravosodju z naslovom „Vzpostavljanje zaupanja v pravosodni sistem celotne EU: nova razsežnost evropskega izobraževanja v pravosodju“ ([COM\(2011\) 551](#)). Ta dokument vsebuje zaključke prve skupine strokovnjakov.

Na zahtevo **Evropskega parlamenta** sta Akademija za evropsko pravo (ERA) in Evropska mreža institucij za izobraževanje v pravosodju (EJTN) leta 2011 skupaj pripravili **študijo z naslovom Pravno usposabljanje v državah članicah Evropske unije**. Ta dokument vsebuje priporočila študije, ki so temeljila na anketah s posameznimi sodniki, tožilci in sodnim osebjem v državah članicah EU o njihovih izkušnjah z izobraževanjem v pravosodju o pravu EU, pravu drugih držav članic in primerjalnem pravu.

Evropski parlament je kot del **pilotnega projekta** o evropskem izobraževanju v pravosodju naročil štiri sklope študij, ki jih je Komisija opravila med letoma **2012 in 2014**:

- sklop 1 se je nanašal na izobraževanje sodnikov in tožilcev;
- sklop 2 se je nanašal na izobraževanje odvetnikov;
- sklop 3 se je nanašal na izobraževanje sodnega osebja in
- sklop 4 se je nanašal na sodelovanje med mrežami pravosodnih institucij in EJTN.

Priporočila, ki so bila vključena v ta dokument, so iz študij iz prvih treh sklopov, ki so na voljo na [področju, namenjenem izobraževanju, na evropskem portalu e-pravosodje](#).

Za predložitev pripomb na rezultate pilotnega projekta je **Svet** izdal [Sklepe Sveta 2014/C443/04 z naslovom Izobraževanje delavcev v pravni stroki: bistveno orodje konsolidacije pravnega reda EU](#), priporočila Sveta pa so vključena tudi v ta dokument.

Za več informacij lahko ponudniki izobraževanj proučijo naslednje vire:

- področje, namenjeno izobraževanju, [na evropskem portalu e-pravosodje](#), ki vsebuje informativne preglede [dobrih izobraževalnih praks](#) (glej tudi povezave do posameznih praks v drugih delih tega dokumenta);
- [Priročnik o metodologiji izobraževanja v pravosodju v Evropi](#), ki ga je pripravila Evropska mreža institucij za izobraževanje v pravosodju (EJTN);
- [Priročnik o metodologiji izobraževanja in gradivo za učinkovito izobraževanje \(o človekovih pravicah\)](#), ki ju je pripravil Svet Evrope.

KAKO DO PUBLIKACIJ EVROPSKE UNIJE

Brezplačne publikacije:

- en izvod:
na spletni strani EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>);
- več kot en izvod ter plakati in zemljevidi:
pri predstavništvih Evropske unije (http://ec.europa.eu/represent_sl.htm),
pri delegacijah v državah, ki niso članice EU (http://eeas.europa.eu/delegations/index_sl.htm),
pri službi Europe Direct (http://europa.eu/europedirect/index_sl.htm) ali
s klicem na telefonsko številko 00 800 6 7 8 9 10 11 (brezplačna številka za celotno EU) (*).

(*): Informacije so brezplačne, kakor tudi večina klicev (nekateri operaterji, telefonske govornice ali hoteli lahko klic zaračunajo).

Publikacije, ki so naprodaj:

- na spletni strani EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).

Urad za publikacije

Print	ISBN 978-92-79-60799-8	doi:10.2838/740169	DS-02-16-109-SL-C
PDF	ISBN 978-92-79-54933-5	doi:10.2838/85980	DS-02-16-109-SL-N